

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2015

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Δευτέρα, 18 Μαΐου 2015

8.00 π.μ. – 11.00 π.μ.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

ΟΙ ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ 18 ΣΕΛΙΔΕΣ

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από τέσσερα (4) μέρη.
Να απαντήσεις σε όλα τα ερωτήματα.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 20)

Η δεκαετία της οδύνης

Το 2000, η είσοδος σε μια νέα χιλιετία γιορτάστηκε με πανηγυρισμούς και μεγάλες προσδοκίες. Στο τέλος όμως της πρώτης δεκαετίας, οι ελπίδες που άνθισαν τότε περιορίστηκαν, σε πολλά μέρη της γης, στην απλή ανάγκη επιβίωσης. Με τη συνείδηση ότι οι μονολεκτικοί χαρακτηρισμοί είναι κατά κανόνα επικίνδυνοι, θα την αποκαλούσα λοιπόν «δεκαετία της οδύνης». Η δεκαετία αυτή επιφύλαξε ωστόσο στην ανθρωπότητα και άλλα δεινά: την **έξαρση** της τρομοκρατίας, τους ιλίγγους που προκαλεί μια «παγκοσμιοποιημένη» οικονομία, τα σημάδια, τα **αμετάκλητα**, ότι ο πλανήτης μας κινδυνεύει.

Στη διάρκεια αυτής της δεκαετίας πύκνωσαν τα σημάδια ότι η Γη «αργοπεθαίνει» κι αυτό υποδηλώνει μια επικίνδυνη πλάνη. Διότι σε κίνδυνο βρίσκεται μόνον το ανθρώπινο είδος. Ο ίδιος ο πλανήτης μας δεν θα χαθεί. Θα εξακολουθήσει να **περιφέρεται**, τραυματισμένος αλλά πάντοτε όμορφος, γύρω από τον Ήλιο. Μαζί του θα επιβιώσουν όσα είδη φυτών και οργανισμών δείχνουν αντοχή στη ρύπανση, στις κλιματικές αλλαγές, στα δεινά που επισωρεύει στον πλανήτη η ανθρώπινη **αφροσύνη**. Είναι άλλωστε φανερό ότι την ανθρωπότητα δεν θα την σώσουν οι ποσοτικοί περιορισμοί των ρύπων – που και αυτοί αργούν! Απαιτείται μια ριζική αλλαγή στις προτεραιότητες αλλά και στις αξίες της ζωής.

Μέσα στη γενική σύγχυση της δεκαετίας, υπάρχει μία ανθρώπινη δραστηριότητα που παρουσιάζει σταθερή πρόοδο και δείχνει να έχει ορατούς στόχους. Είναι η επιστήμη. Στην κοσμολογία, στη βιολογία, στην ιατρική, η επιστημονική γνώση έκανε και πάλι άλματα. Ενώ όμως λαμπρές υπήρξαν και αυτήν τη δεκαετία οι κατακτήσεις της επιστήμης, ισχυρά αντιεπιστημονικά ρεύματα βρίσκουν πρόσφορο έδαφος και εκμεταλλεύονται την ανθρώπινη ευπιστία. Μαύρη μαγεία και προφητείες κάθε λογής, θρησκευτικοί φανατισμοί και απαγορεύσεις. Αντίφαση της Ιστορίας – ή απλώς η ανθρώπινη φύση, που κατά τον Θουκυδίδη παραμένει αμετάβλητη;

Στο τυποποιημένο πάντως ερώτημα «τι σφράγισε περισσότερο τη δεκαετία που φεύγει;», η απάντηση μοιάζει αυτονόητη. Δεν είναι οι τοπικοί πόλεμοι, η έξαρση της βίας, η οικονομική κρίση. Παρόμοιες καταστάσεις υπήρξαν και παλαιότερα. Τη δεκαετία σφραγίζει, αντίθετα και παράλληλα, η ανάπτυξη του διαδικτύου. Το διαδίκτυο πληροφορεί και σχολιάζει, γκρεμίζει συνήθειες αλλά και κτίζει νέες, διευκολύνει τη ζωή και ταυτόχρονα την αποστειρώνει. Εισχωρεί παντού: στις προσωπικές μας σχέσεις αλλά και στην **αναίρεσή** τους, στην τέχνη όσο και στη συλλογική μνήμη. Ο σύγχρονος υπολογιστής δεν καταγράφει απλώς τον πολιτισμό μας. Τον διαμορφώνει και τον προεκτείνει, και μάλιστα σε κατευθύνσεις **ανεξέλεγκτες**. Είναι **παράδοξο**: όσο οι δυνατότητες της επικοινωνίας πυκνώνουν – με το διαδίκτυο, τα κινητά τηλέφωνα, τις δορυφορικές συνδέσεις – τόσο η μοναξιά, η ανθρώπινη, **μοιάζει να μεγαλώνει**.

Κατά τη δεκαετία αυτή άρχισε να αναδύεται με έμφαση μια καινούρια απειλή. Η πιο ύπουλη ίσως, η πιο κυνική από όσες γνώρισε ποτέ ο κόσμος. Είναι ένα οικονομικό σύστημα που στηρίζεται σε άυλες συντεταγμένες και ομιλεί μια γλώσσα ακατανόητη. Ισοπεδώνει ωστόσο κυβερνήσεις και λαούς, αξίες και όνειρα. Κανείς δεν ξέρει πώς εγκαθιδρύθηκε, ούτε πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί. Το βέβαιο είναι: ότι λέξεις πρωτόγνωρες και παντοδύναμες – όπως οίκοι αξιολόγησης ή «αγορές» και μηχανισμοί στήριξης –, αλλά και άλλες που έχουν κάποιο παρελθόν – όπως επιτόκια και χρηματιστήρια, χρέος και ομόλογα – έχουν βυθίσει την ανθρωπότητα **σ' έναν μεσαίωνα ανισοτήτων, αβεβαιότητας και σκοτεινής προοπτικής**.

Μέσα σε αυτό το παγκόσμιο πλαίσιο, που είναι κινούμενο και κλυδωνιζόμενο, η πατρίδα μας παραμένει πάντα μια ιδιαιτερότητα. Έζησε πολλά αυτήν την περίοδο, λίγα όμως **φαίνεται να διδάχτηκε**. Τα τελευταία χρόνια, βιώνει, ωστόσο, μια ιστορική στιγμή της: το τέλος των ψευδαισθήσεων.

Γιώργος Γραμματικάκης, Ένας αστρολάβος του Ουρανού και της Ζωής, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2013, σσ. 301-305. (Διασκευή)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Αφού μελετήσεις το κείμενο, να συνοψίσεις σε συνεχή λόγο (120-150 λέξεις) τα βασικά σημεία του που τεκμηριώνουν τον τίτλο «Η δεκαετία της οδύνης». Το κείμενό σου πρόκειται να δημοσιευτεί στη στήλη «Ενδιαφέρουσες Απόψεις» της εφημερίδας του σχολείου σου.

(μονάδες 8)

Μονάδες περιεχομένου: 6 μονάδες (6x1)

Αναμένεται να γίνει αναφορά στα εξής σημεία:

-Στο τέλος της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα διαψεύστηκαν οι ελπίδες για έναν καλύτερο κόσμο, δεδομένου ότι η ανθρωπότητα απειλήθηκε από πολλά δεινά: έξαρση της τρομοκρατίας, παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, σοβαροί κίνδυνοι για τον πλανήτη μας.

-Το ανθρώπινο είδος βρίσκεται σε κίνδυνο και μόνο τότε θα σωθεί, αν οι άνθρωποι αλλάξουν ριζικά τις προτεραιότητές τους και τις αξίες της ζωής, ενώ η γη αναμένεται ότι θα είναι ανθεκτική στη ρύπανση και τις κλιματικές αλλαγές.

-Πρόοδος παρατηρήθηκε μόνο στον τομέα της επιστήμης, αλλά την ίδια στιγμή αναπτύχθηκαν αντιεπιστημονικά ρεύματα.

-Την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα επισφράγισε η ανάπτυξη του διαδικτύου που διευκολύνει και εμπλουτίζει τη ζωή, αλλά και τη στεγνώνει και οδηγεί τους ανθρώπους στη μοναξιά.

-Νέα απειλή: νέο οικονομικό σύστημα ισοπεδώνει κυβερνήσεις και λαούς, με αποτέλεσμα την ανισότητα, την αβεβαιότητα και τις ζοφερές προοπτικές για το μέλλον.

-Η ιδιαιτερότητα της πατρίδας μας είναι πως δεν κατάφερε να διδαχθεί από τα λάθη και τώρα βρίσκεται στο τέλος των ψευδαισθήσεων.

Μονάδες δομής-Έκφρασης: 2

-Χρήση συνδετικών λέξεων – αλληλουχία – συλλογιστική του κειμένου. Αν απλώς αντιγράφονται σημεία του κειμένου ή αραδιάζονται ασύνδετα, δίνεται στη δομή **μηδέν (0)**.

-Χρήση κατάλληλου λεξιλογίου-σύνταξη

Σημείωση: αν η περίληψη επικεντρώνεται μόνο στα θετικά στοιχεία του κειμένου τότε το περιεχόμενο της άσκησης βαθμολογείται με **μηδέν (0)**. Αν

όμως τα αρνητικά και τα θετικά αντιπαραβάλλονται τότε το περιεχόμενο βαθμολογείται με **6 μονάδες**.

-Αφαιρείται **1 μονάδα** όταν η περίληψη υπερβαίνει τις **170** λέξεις ή είναι συντομότερη από **100** λέξεων. (Για κάθε $20 \pm$ λέξεις αφαιρείται **1 μονάδα** επιπλέον)

A2.α. Στο «τυποποιημένο ερώτημα» της **τέταρτης** παραγράφου, τι κατά την άποψη του συγγραφέα «σφράγισε» και τι «δεν σφράγισε» περισσότερο τη δεκαετία που φεύγει;

(μονάδες 3)

-Τη δεκαετία που φεύγει σφράγισε περισσότερο η ανάπτυξη του διαδικτύου που εισχωρεί παντού.

-Τη δεκαετία που φεύγει δεν σφράγισαν οι τοπικοί πόλεμοι, η έξαρση της βίας και η οικονομική κρίση. (2 x 1.5)

Σημείωση: Αν για κάποιο από τα πιο πάνω στοιχεία δεν γίνεται απλή αναφορά, αλλά αναπτύσσεται, δεν αφαιρούνται μονάδες.

A2.β. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι η ανθρωπότητα έχει βυθιστεί «σ' έναν μεσαίωνα ανισοτήτων, αβεβαιότητας και σκοτεινής προοπτικής.»

Να σχολιάσεις την πιο πάνω θέση σε μια παράγραφο **70-90** λέξεων.

(μονάδες 3)

-Το οικονομικό σύστημα της εποχής μας είναι παντοδύναμο και επικίνδυνο. Είναι ασαφές και ακατανόητο, λειτουργεί ισοπεδωτικά και οδήγησε την ανθρωπότητα στην οπισθοδρόμηση (**μεσαίωνα**) αντί στην πρόοδο.

-Οι οικονομικές **ανισότητες** είναι γεγονός στη ζωή των ατόμων και των λαών, με τους οικονομικά ισχυρούς να καταδυναστεύουν τους αδύναμους.

-Η ανθρωπότητα ζει πια στην **αβεβαιότητα** και την απαισιοδοξία για το μέλλον, αφού το σύστημα αυτό προκαλεί συνεχείς ανατροπές.

(3x1)

Σημείωση: αν δίνονται παραδείγματα που αποδεικνύουν την πιο πάνω θέση γίνονται αποδεκτά.

A3.α. Να αναγνωρίσεις τον τρόπο ανάπτυξης της **δεύτερης** παραγράφου. Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές στην παράγραφο.

(μονάδες 3)

-Τρόπος ανάπτυξης: Αιτιολόγηση

(μονάδα 1)

-Η παράγραφος αναπτύσσεται με αιτιολόγηση, αφού οι λεπτομέρειες αιτιολογούν με σαφήνεια τη θεματική πρόταση.

(μονάδα 1)

Σημείωση: Σε περίπτωση που η απάντηση του μαθητή περιορίζεται σε αναφορά στη χρήση του αιτιολογικού συνδέσμου **διότι** παίρνει **0,5 μονάδα**.

-Δύο αναφορές στο κείμενο:

Ο πλανήτης θα επιβιώσει, ο άνθρωπος κινδυνεύει να χαθεί.

(μονάδα 1)

Αν ο υποψήφιος δεν χαρακτηρίσει σωστά τον τρόπο ανάπτυξης της παραγράφου, παίρνει (0) μηδέν στο σύνολο της απάντησης.

A3.β. Να εντοπίσεις και να καταγράψεις τα δομικά στοιχεία της **πέμπτης** παραγράφου.

(μονάδες 3)

Θεματική περίοδος: «Κατά τη δεκαετία ... απειλή.»

Σχόλια/ Κύριο μέρος/ Λεπτομέρειες: «Η πιο ύπουλη ίσως ... αντιμετωπιστεί.»

Κατακλείδα: «Το βέβαιο ... προοπτικής.»

(3x1)

Σημείωση: σε περίπτωση που αναφέρονται μόνο οι όροι αλλά δεν στοιχειοθετούνται με παραπομπές στην παράγραφο δίνονται **οι μισές μονάδες**.

Σημείωση: στα λεξιλογικά δεν λαμβάνονται υπόψη η ορθογραφία και ο τονισμός, εκτός αν πρόκειται για ομόφωνη λέξη με άλλη σημασία.

B1. Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις των φράσεων με ένα **συνώνυμο** και ένα **αντώνυμο**, συμπληρώνοντας σωστά τον πίνακα που ακολουθεί. Να αντιγράψεις τον πίνακα στο τετράδιό σου. (6Χ0,5=μονάδες 3)

ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Δεχόμαστε μόνο τις λέξεις που φαίνονται πιο κάτω.

A/A	ΦΡΑΣΕΙΣ	ΣΥΝΩΝΥΜΟ	ΑΝΤΩΝΥΜΟ
1.	<u>έξαρση</u> της τρομοκρατίας	άνοδος, εκτίναξη, ένταση, επίταση, κλιμάκωση, επιδείνωση, αύξηση, όξυνση, κορύφωση, φούντωμα, εξάπλωση	πτώση, γκρέμισμα, χαλάρωση, ύφεση, υποχώρηση, κάμψη, περιορισμός, ελάττωση, μείωση, μετριασμός, υποβάθμιση, καταστολή, άμβλυση, απάμβλυση, αποκλιμάκωση, αποδυνάμωση
2.	ανθρώπινη <u>αφροσύνη</u>	ασυλλογισιά, ανοησία, απερισκεψία, αστοχασιά, ακρισία, επιπολαιότητα, αμυαλιά, τρέλα, άνοια, παράνοια, ηλιθιότητα, βλακεία, μωρία, αβελτηρία, αμυαλοσύνη, παραφροσύνη, ιδιωτεία	σωφροσύνη, σύνεση, φρονιμάδα, φρόνηση, κρίση, ευθυκρισία, ορθοφροσύνη, ευβουλία, γνωστικάδα, εχεφροσύνη, φρονιμότητα, περίσκεψη, εύλογο, έλλογο, λογική, νουνέχεια
3.	Είναι <u>παράδοξο</u>	παράξενο, περίεργο, αντιφατικό, ανορθόδοξο, ασυνήθιστο, ανατρεπτικό, αλλόκοτο, παράλογο, λοξό, παλαβό, αντικανονικό, αφύσικο, ανώμαλο, εκκεντρικό, αντισυμβατικό, ασύνηθες, άλογο, απίστευτο, άτοπο, ιδιότυπο	συνηθισμένο, οικείο, φυσιολογικό, φυσικό, κανονικό, ομαλό, λογικό, κοινότοπο, τυπικό, συμβατικό, ορθόδοξο, εύλογο, έλλογο, σύνηθες

B2. Να γράψεις ένα παράγωγο ουσιαστικό και ένα παράγωγο επίθετο για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα. Να αντιγράψεις τον πίνακα που ακολουθεί στο τετράδιό σου. **(8Χ0,5=μονάδες 4)**

ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Δεχόμαστε μόνο τις λέξεις που φαίνονται πιο κάτω.

A/A	ΡΗΜΑ	ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΕΠΙΘΕΤΟ
1.	μοιάζει	ομοίωση, ομοιότητα, ομοίωμα, ομοιωματικά, μοιάσιμο, μοιασίδι	όμοιος, ομοιωματικός, μοιαστός
2.	φαίνεται	φάσμα, φανός, φανάρι, Φανάρι, Φαναριώτης, φαινόμενο, φανέρωση, φαναράς, φαναρτζής, φαινομενισμός, φαινομενικότητα, φανέρωμα, φανερωτής, φανερώτρα, φάση	φανερός, φαινομενικός, φαναριώτικος, φασματικός, φανερωτικός
3.	περιφέρεται	περιφορά, περιφέρεια	περιφερής, περιφερειακός, περιφερικός
4.	διδάχτηκε	δάσκαλος, διδάσκαλος, διδασκαλία, διδαχή, διδασκαλείο, δασκαλισμός, διδακτήριο, δίδαγμα, διδακτισμός, δίδακτρα, διδάκτορας, διδακτορικό, διδάχος	διδασκαλικός, δασκαλίστικος, διδακτικός, διδακτέος, διδακτός, διδακτορικός, διδαγματικός

B.3. Να γράψεις μία ολοκληρωμένη πρόταση για κάθε μία από τις πιο κάτω λέξεις, ώστε να φαίνεται η σημασία τους. Να διατηρήσεις το μέρος του λόγου στο οποίο ανήκει η κάθε λέξη.

(μονάδες 3)

ανεξέλεγκτες (ως επίθετο)

αμετάκλητα (ως επίθετο)

αναίρεση (ως ουσιαστικό)

Σημείωση: εάν γίνεται ορθή χρήση της λέξης με κάποια άλλη έγκυρη σημασία εκτός από αυτήν που χρησιμοποιείται στο κείμενο, η απάντηση γίνεται δεκτή ως σωστή. Αφαιρείται **0,5 μονάδα** εάν η σημασία της λέξης δεν φαίνεται καθαρά στην πρόταση ή εάν υπάρχει ασυνταξία.

Αφαιρείται 0,5 μονάδα, αν η πρόταση δεν είναι ολοκληρωμένη ή υπάρχει ασυνταξία.

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ (ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«Μέσα σε αυτό το παγκόσμιο πλαίσιο, που είναι κινούμενο και κλυδωνιζόμενο, η πατρίδα μας παραμένει πάντα μια ιδιαιτερότητα. Έζησε πολλά αυτήν την περίοδο, λίγα όμως φαίνεται να διδάχτηκε. Τα τελευταία χρόνια, βιώνει, ωστόσο, μια ιστορική στιγμή της: το τέλος των ψευδαισθήσεων.»

Σε άρθρο σου που θα δημοσιευθεί σε εφημερίδα, και με αφορμή το παράθεμα, να καταθέσεις τις απόψεις σου για τα ακόλουθα: Ποιες ήταν οι ψευδαισθήσεις που βίωσε για τόσα χρόνια η πατρίδα μας και πώς το τέλος των ψευδαισθήσεων επέδρασε στην καθημερινότητα των ανθρώπων;

(450-500 λέξεις)

A. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (12 μονάδες)

Πρόλογος: 2 μονάδες

Κύριο μέρος: 9 μονάδες

Επίλογος: 1 μονάδα

Ενδεικτικά σημειώνονται τα ακόλουθα:

Πρόλογος: Ο υποψήφιος καλείται να δημιουργήσει πρόλογο με αφορμή το παράθεμα. Μπορεί αυτός να είναι:

- σχόλιο βασισμένο στο παράθεμα
- τοποθέτηση με αφορμή το παράθεμα
- επαναδιατύπωση του παραθέματος με διαφορετικό λεκτικό
- αναφορές σε όσα θα αναπτυχθούν στο κύριο μέρος

Κύριο μέρος

α. Ψευδαισθήσεις που βίωσε για τόσα χρόνια η πατρίδα μας:

- πλουτισμός (πλασματικός/ ευζωία)
- εμπορικές τραπεζικές συναλλαγές, ανεξέλεγκτος δανεισμός
- υπερκαταναλωτισμός
- ανακήρυξη του κέρδους σε ύψιστη αξία
- προσδοκίες για επίλυση του εθνικού προβλήματος μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (και με την υποστήριξη της Ελλάδας)
- προσδοκίες για οικονομική και κοινωνική ευημερία μετά την είσοδο της Κύπρου στη Νομισματική Ένωση
- αλλοτρίωση/ αποξένωση/επιδερμικές ανθρώπινες σχέσεις
- καλλιέργεια της εντύπωσης ότι βρισκόμαστε στο κέντρο του κόσμου
- αμοραλισμός/ανηθικότητα
- απομάκρυνση από τον πολιτισμό, τις τέχνες και τα γράμματα
- άσκοπο κυνήγι του εφήμερου
- ασυλλόγιστη χρήση των πρώτων υλών του πλανήτη, οικολογική ασυνειδησία
- πεποίθηση ότι δεν υπήρχε κοινωνική, πολιτική, οικονομική διαφθορά
- πεποίθηση ότι η επιστήμη και η τεχνολογία επιφέρουν μόνο την πρόοδο και την εξέλιξη

-ύπαρξη άμεμπτου και ηθικού πολιτικού συστήματος και ορθή λειτουργία και εφαρμογή των θεσμών

-πεποίθηση ότι η απόκτηση ενός πανεπιστημιακού διπλώματος ή η εξειδίκευση σε κάποιον τομέα θα οδηγούσε στην επαγγελματική αποκατάσταση

-...

β. Πώς το τέλος των ψευδαισθήσεων επέδρασε στην καθημερινότητα των ανθρώπων

Το τέλος των ψευδαισθήσεων επήλθε απότομα με τη διαπίστωση της οικονομικής κρίσης και την ανατροπή της ψεύτικης ευημερίας.

Έτσι σημειώθηκαν τα ακόλουθα:

Αρνητικά

-απότομη συνειδητοποίηση της ωμής πραγματικότητας

-μαζικές απολύσεις εργαζομένων, αύξηση της ανεργίας και κλείσιμο μικρομεσαίων επιχειρήσεων

-μεγάλο ποσοστό των συμπατριωτών μας στα όρια της φτώχειας

-πλήττονται τα εργασιακά δικαιώματα

-αύξηση του φαινομένου του ρατσισμού και της ξενοφοβίας

-μετανάστευση

-ακύρωση οραμάτων και προσδοκιών της νέας γενιάς

-αποκαλύφθηκαν οι απάτες και τα σκάνδαλα σε κάθε τομέα της ιδιωτικής και δημόσιας ζωής

-αμφισβήτηση της αξίας των θεσμών και του εκπαιδευτικού συστήματος

-αμφισβήτηση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας των ΜΜΕ

-κρίση δημοκρατικού πολιτεύματος

-παραμέληση της υγείας, της παιδείας, του πολιτισμού

-όξυνση των ψυχολογικών προβλημάτων, των ασθενειών, απομόνωση, εγκλεισμός

- ανακοπή της πορείας προόδου σε ατομικό, κοινωνικό κι εθνικό επίπεδο
- απώλεια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ηττοπάθεια, αποκάρδιωση
- οι άνθρωποι αναγκάστηκαν - σε μεγάλο ποσοστό - να γίνουν επαίτες για εργασία/ στέγη/ τροφή
- όξυνση της βίας και της εγκληματικότητας
- ενοχοποίηση των συνανθρώπων που έχει πληγεί σε μεγάλο βαθμό η οικονομική τους κατάσταση
- ...

Θετικά (δεν αφαιρούνται μονάδες εάν δεν αναπτύσσονται τα θετικά που προκάλεσε το τέλος των ψευδαισθήσεων)

- επαναπροσδιορισμός της αξίας του συνανθρώπου, των αξιών, της αλληλεγγύης/ αλληλοβοήθειας
- στροφή του ανθρώπου προς την απλή ζωή και τα απλά πράγματα
- σύσφιγξη ανθρώπινων σχέσεων, αναζήτηση του άλλου
- στροφή προς τις τέχνες, τα γράμματα και τον πολιτισμό ως καταφύγιο της ψυχής
- τόνωση της πίστης στον Θεό
- στροφή προς τη φύση
- οικολογική ευαισθητοποίηση
- κοινωνική ευαισθητοποίηση, ανάπτυξη κοινωνικών κινημάτων
- καλλιέργεια της αλληλεγγύης, της φιλαλληλίας, του εθελοντισμού

Επίλογος:

- Συμπυκνωμένη σκέψη/συμπέρασμα
- Χρήση ρήσεων πνευματικών ανθρώπων
- έμφαση στην κατάκτηση μιας νέας ωριμότητας εκ μέρους των ανθρώπων σε ατομικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο ...

ΟΔΗΓΙΕΣ

-Γίνεται αποδεκτή οποιαδήποτε άποψη -που δεν καταγράφεται πιο πάνω- αρκεί να είναι επαρκώς τεκμηριωμένη.

-Αν ο υποψήφιος αναπτύξει εμπειριστατωμένα **τρία (3)** στοιχεία στο πρώτο μέρος και **τρία (3)** στο δεύτερο, η ανάπτυξη του θέματος θεωρείται πλήρης. Η βαθμολογία κατανέμεται ως εξής:

Α΄ Μέρος: 3x1,5 μονάδα= 4,5 μονάδες

Β΄ Μέρος: 3x1,5 μονάδα = 4,5 μονάδες

-Αν ο υποψήφιος δεν αναπτύξει τεκμηριωμένα τα σημεία αυτά, αλλά τα παρουσιάσει με συντομία, θα δοθούν σε κάθε μέρος **οι μισές μονάδες**.

-Αν γράψει με απλή παρατακτική σύνδεση τα σημεία αυτά, θα του δοθεί **0,25 μονάδα** για κάθε ένα από αυτά.

Β. ΔΟΜΗ

(12 μονάδες)

-Εξωτερικά στοιχεία (πρόλογος, κύριο θέμα, επίλογος): **2 μονάδες**

-Δομή αποδεικτικού λόγου (θέση, υποστήριξη, συμπεράσματα): **4 μονάδες**

-Δομή παραγράφων: **2 μονάδες**

-Αλληλουχία ιδεών και σύνδεσή τους: **4 μονάδες**

-Υπέρβαση ορίου λέξεων: κάθε **100 λέξεις** αφαιρείται **1 μονάδα**

-Επανάληψεις ιδεών-θέσεων: για κάθε επανάληψη αφαιρείται **1 μονάδα**

Γ. ΕΚΦΡΑΣΗ

(12 μονάδες)

-Σαφήνεια – σύνταξη: **5 μονάδες**

-Ακριβολογία – επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου: **5 μονάδες**

-Ύφος ανάλογο του κειμενικού είδους: **2 μονάδες**

Δ. ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

(4 μονάδες)

- Για κάθε **5** ορθογραφικά/ γραμματικά λάθη αφαιρείται **1 μονάδα**

- Πλήρης έλλειψη τόνων/παρατονισμός λέξεων: αφαιρείται **1 μονάδα**

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

-Έκθεση που θα διαπιστωθεί ότι είναι εκτός θέματος, βαθμολογείται με μηδέν (0) σε όλα τα σημεία.

-Έκθεση έκτασης μίας (1) σελίδας βαθμολογείται με τις μισές μονάδες σε όλα τα μέρη (εάν είναι συντομότερη βαθμολογείται με λιγότερες)

ΜΕΡΟΣ Δ΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ – ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ (ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

Να μελετήσεις τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσεις σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Δ1. Στρατή Τσίρκα, «Αριάγνη»

[...]

Η Αριάγνη τον κοιτούσε με τα μαύρα μάτια της και δεν έλεγε τίποτα.

Μάτια που σε κοιτούνε και δε σαλεύουνε. Μάτια που μαλώνουνε. Η βροχή δυνάμωσε κι ο κόσμος σκοτεινίασε. Το παιδί με την προβιά. Θα του κόψει τουλάχιστο να χωθεί σε καμιά πόρτα για να μη βρέχεται; Αχ, παιδί μου Σταμάτη, αχ Καλλιόπη και Ουρανία, αχ κύρη τους εσύ που τους τα έμαθες αυτά. Γιατί γουμάρια; Γιατί κουρμπάτσι; Εκεί που είναι ο πόνος κι ο ιδρώτας και τα δάκρυα, εκεί δεν είναι ο άνθρωπος; Γιατί λοιπόν σκάβετε ένα χαντάκι και χωρίζεστε; Πού θα σας βγάλουν αυτά τα μυαλά; [...]

Ερωτήσεις:

α. Να εντοπίσεις την αφηγηματική τεχνική του συγγραφέα στο πιο πάνω παράθεμα και να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με στοιχεία από το κείμενο.

β. Να εξηγήσεις τι επιτυγχάνεται με τη χρήση της τεχνικής αυτής.

(μονάδες 6)

α) Αφηγηματική τεχνική: εσωτερικός μονόλογος

(1 μονάδα)

Τεκμηρίωση:

Το πλαίσιο του εσωτερικού μονολόγου το ορίζει η φράση «δεν έλεγε τίποτα». (Εάν καταγράφεται η πρώτη περίοδος ως τεκμηρίωση γίνεται αποδεκτή ως ορθή).

(1 μονάδα)

Αναμένεται να αναφερθούν ακόμα δύο στοιχεία από τα πιο κάτω:

- μεταπήδηση από τη μία σκέψη στην άλλη χωρίς λογική αλληλουχία
- ελλειπτικές προτάσεις: π.χ. «Μάτια που μαλώνουνε», «Το παιδί με την προβιά», «αχ, παιδί μου» κτλ.
- συνεχείς ερωτήσεις χωρίς αποδέκτη (στον εαυτό της): «Γιατί γουμάρια; Γιατί κουρμπάτσι;» (γίνεται δεκτός και ο όρος «ρητορικά ερωτήματα»)
- έντονη χρήση στίξης, ερωτηματικά, επιφωνήματα
- λαϊκός, ιδιωματικός λόγος, σύμφωνος με τη λαϊκή προέλευση και την αυθόρμητη, φυσική γλώσσα της ηρωίδας (γουμάρια, κουρμπάτσι)
- πάγωμα χρόνου, η πλοκή δεν εξελίσσεται
- απουσία λεκτικών ρημάτων (2Χ0,5)

β) Επιτυχάνεται: αναμένεται να αναφερθούν **δύο (2)** από τα πιο κάτω στοιχεία (2Χ1,5)

- διαγράφεται το ήθος της ηρωίδας
- η συναισθηματική της ένταση
- η «γυναικεία ματιά» ή οπτική γωνία: ο ενδιαθέτος λόγος της Αριάγνης (=οι σκέψεις της όπως καταγράφονται στον εσωτερικό της μονόλογο)
- εκφράζεται μια «άλλη» άποψη, αντιρατσιστική και πανανθρώπινη σε αντίθεση με τον ορθολογικό και «στεγνό» διάλογο των ανδρικών χαρακτήρων που προηγείται στο αφήγημα
- η συγκίνηση του αναγνώστη, η αμεσότητα και η ζωντάνια

Σημείωση: σε περίπτωση που το α) ζητούμενο της ερώτησης απαντηθεί λανθασμένα, η απάντηση παίρνει (0) μηδέν στο σύνολό της (θα θεωρηθεί και το β' ζητούμενο λανθασμένο).

Δ2. Μανόλης Αναγνωστάκης, «Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.»

Στην οδό Αιγύπτου –πρώτη πάροδος δεξιά
 Τώρα υψώνεται το μέγαρο της Τράπεζας Συναλλαγών
 Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως.
 Και τα παιδάκια δεν μπορούνε πια να παίζουνε από
 τα τόσα τροχοφόρα που περνούνε.
 Άλλωστε τα παιδιά μεγάλωσαν, ο καιρός εκείνος πέρασε που ξέρατε
 Τώρα πια δε γελούν, δεν ψιθυρίζουν μυστικά, δεν εμπιστεύονται,
 Όσα επιζήσαν, εννοείται, γιατί ήρθανε βαριές αρρώστιες από τότε
 Πλημμύρες, καταποντισμοί, σεισμοί, θωρακισμένοι στρατιώτες,

Θυμούνται τα λόγια του πατέρα: εσύ θα γνωρίσεις καλύτερες μέρες
Δεν έχει σημασία τελικά αν δεν τις γνώρισαν, λένε το μάθημα
οι ίδιοι στα παιδιά τους
Ελπίζοντας πάντοτε πως κάποτε θα σταματήσει η αλυσίδα
Ίσως στα παιδιά των παιδιών τους ή στα παιδιά των παιδιών
των παιδιών τους. [...]

Ερώτηση:

Στο απόσπασμα η εικόνα του παρελθόντος παρουσιάζεται έμμεσα κατά τη διαδρομή του ποιήματος. Με βάση τους υπαινιγμούς που γίνονται, να ανασυνθέσεις την εικόνα του κοινωνικού και ιστορικού παρελθόντος.

(μονάδες 8)

Δ2. Το παρελθόν:

- Δεν υψώνονταν μεγάλα κτήρια, ο δρόμος ήταν ίσως μια γειτονιά
- Τα παιδιά έπαιζαν στους δρόμους, αφού δεν υπήρχαν επικίνδυνα τροχοφόρα
- Δεν υπήρχαν πρακτορεία μεταναστεύσεως
- Οι ανθρώπινες σχέσεις ήταν πιο ειλικρινείς
- Πολλοί από τη γενιά του ποιητή έχασαν τη ζωή τους από μεγάλες συμφορές που ενέσκηψαν στη χώρα (βαριές αρρώστιες, καταποντισμοί, θωρακισμένοι στρατιώτες κτλ.)
- Δεν ήταν αναπτυγμένο το χρηματοοικονομικό σύστημα
- Δεν υπήρχε τουριστική ανάπτυξη, αλλά και τάση για μετανάστευση
- Εθνικές συμφορές: Δικτατορία Μεταξά (1936): Ελληνοϊταλικός πόλεμος (1940), Γερμανική Κατοχή, πείνα, εκτελέσεις, αιματηρός Εμφύλιος (1946-1949), μετεμφυλιακή περίοδος, δικτατορία 21^{ης} Απριλίου 1967.
- Γενιά του πατέρα: Βαλκανικοί Πόλεμοι, Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος, Μικρασιατική Καταστροφή και προσφυγιά

Σημείωση:

- Στο σημείο Εθνικές συμφορές θεωρείται ορθή η απάντηση στην οποία κατονομάζονται τουλάχιστον 2 εθνικές περιπτώσεις.
- Στο σημείο Γενιά του πατέρα: θεωρείται ορθή η απάντηση στην οποία κατονομάζονται τουλάχιστον 2 εθνικές περιπτώσεις.
- Αν γίνεται αναφορά στο παρόν αφαιρείται 1 μονάδα στο σύνολο της απάντησης της ερώτησης.

ΠΡΟΣΟΧΗ: 4 σημεία X 2 μονάδες = 8 Μονάδες

Δ3. Τάκης Σινόπουλος, «Ο Καιόμενος»

[...]

Διστάζω. Λέω να πάω εκεί. Να τον αγγίξω με το χέρι μου.

[...]

Ο ποιητής μοιράζεται στα δυο.

Γιάννης Ρίτσος «Αποχαιρετισμός»

Όλο σας αποχαιρετώ κι ακόμα μένω. Ναι, η πιο μεγάλη πράξη της ζωής μας είναι η απόφαση του θανάτου μας, [...]

σαν τιμή και σαν χρέος για τους άλλους, πιο πέρα απ' τις ανάγκες σου.

Ερώτηση:

Να παρουσιάσεις συγκριτικά τη στάση ζωής των δύο ποιητικών υποκειμένων στα πιο πάνω αποσπάσματα.

(μονάδες 8)

Αναμένεται από το ποίημα του Σινόπουλου να αναφερθούν **δύο (2)** από τα πιο κάτω στοιχεία:

Στο ποίημα του Σινόπουλου, οι στίχοι που παρατίθενται «Διστάζω. Λέω να πάω εκεί. Να τον αγγίξω με το χέρι μου», «Ο ποιητής μοιράζεται στα δυο» δηλώνουν

-ότι ο ποιητής δεν είναι «μάρτυρας», όπως ο Καιόμενος, αλλά **μαρτυρεί** γράφοντας για την εποχή του

-είναι στο μεταίχμιο δράσης – μαρτυρίας (κατάθεσης): η ποίηση-μαρτυρία είναι η δική του «δράση», αγωνίζεται με όπλο την ποίηση

-η στάση του ποιητικού υποκειμένου που «μοιράζεται στα δυο», υποδηλώνει τη μεταπολεμική μετεμφυλιακή περίοδο στην οποία ανήκει ο Σινόπουλος, (περίοδο κατά την οποία το ιδεώδες της συλλογικότητας έχει θρυμματιστεί: το πλήθος αμέτοχο παρακολουθεί τον Καιόμενο να φλέγεται και ο ποιητής «στη μέση» καταγράφει, μαρτυρεί).

(2x2)

Από το ποίημα του Ρίτσου αναμένεται να αναμένεται να αναφερθούν **δύο (2)** από τα πιο κάτω στοιχεία:

-Στον «Αποχαιρετισμό» του Ρίτσου η ταύτιση μάρτυρα – ποιητή φαίνεται απόλυτη [φαίνεται γιατί τα δύο πρόσωπα δεν συμπίπτουν, το ένα είναι μέσα στο ποίημα –δρα–, το άλλο είναι έξω από αυτό –γράφει το ποίημα].

-Ο Ρίτσος διά στόματος Αυξεντίου δηλώνει καθαρά την κοσμοθεωρία του, τη βαθιά πίστη του στη δράση για το συλλογικό καλό. «Ναι, η πιο μεγάλη πράξη της ζωής μας είναι η απόφαση του θανάτου μας, [...] σαν τιμή και σαν χρέος για τους άλλους, πιο πέρα απ' τις ανάγκες σου.»

-Αυξεντίου και Ρίτσος, καιόμενος και ποιητής, στο συγκεκριμένο ποίημα, συναντιούνται στην κοινή πίστη τους για τις αξίες της ζωής και τα ανθρώπινα δικαιώματα, που υπερβαίνει τον ατομικισμό και καθιστά τη θυσία του ενός, χρέος και τιμή για τους άλλους.

(2x2)

Σημείωση: ο όρος «ποιοτικό υποκείμενο» δηλώνει το «εγώ» που μιλά/αφηγείται στο κάθε ποίημα. Στην περίπτωση του «Καιόμενου», η “φωνή” είναι του «ποιητή» (ο Καιόμενος δεν μιλά). Στην περίπτωση του «Αποχαιρετισμού», ακούμε τη “φωνή” του Αυξεντίου να αφηγείται την ιστορία του λίγο πριν το τέλος.

Δ.4. Δημήτρη Χατζή, «Το διπλό βιβλίο»

«Η Αναστασία των Μολάων»

Το στήθος μου γέμισε, το κορμί μου μέστωσε, την άκουγα πια τη θηλυκιά του φωνή – πολύ την άκουγα εγώ τη φωνή του κορμιού μου. Και ζούσα ακόμα με τα πουλιά μου μονάχα – τη μεγάλη χαρά μου μέσα στην απελπισιά τη μεγάλη. [...] Χαιρόμουν γι' αυτά. Ήξερα πια. Το πέταγμά τους εκείνο – πως είμουν εγώ. Πως τα πουλιά μου εκείνα – είμουν εγώ. Η ψυχή μου, που λέτε σεις. [...]

*

Είταν γερός, βαρύς, σουλουπωμένος πολύ μέσα στα φανταρίστικα ρούχα του [...] – το 'νιωσα αμέσως, είταν ο άντρας μου αυτός.

Και δεν είταν. Το ξέρετε τώρα και σεις – αυτός ο Σταύρος είταν δειλός, ένας τρομαγμένος άνθρωπος, δεν ήθελε τ' όνειρο, δεν έπαιζε τίποτα, φοβότανε μη γελαστεί, μη σκοντάψει. [...] Δε το 'κανα. Η διπλή μου ζωή ζυγιάστηκε λίγο, για πρώτη φορά – κ' η παλάντζα της γύρισε στ' όχι. Όχι, δεν άξιζε αυτός να τον σώσω [...] – τ' όνειρό μου πρόδινα μόνο – και δεν έσωζα τίποτα – ούτε κείνον ούτε εμένα. Δε λυπήθηκα. [...] Έμεινα μόνη, με μένα, με τα πουλιά μου, και δεν άλλαξε τίποτα που πέρασε ανάμεσα αυτός ο Σταύρος.

*

[...] Και τότες ήρθε ο Βασίλης. [...] Ο Βασίλης δεν είταν ο έρωτας, δεν είταν κανένα ζευγάρωμα της διπλής μου ζωής, το σταμάτημά της είταν. Είπα: – Αναστασία, κουράστηκα, φοβάμαι, δεν έχω κανέναν [...]. Ας την πάω κάπου τη φτωχή μου τη μοίρα, μονάχα αυτήν, χωρίς την άλλη. Δεν έχει άλλο, δεν έχει παραπέρα για σένα. Έτσι είπα. Και τότες – άμα το πεις μια φορά, πουλιά από κείνα δεν έρχονται πια. Δεν είναι δικά σου, να τα καλέσεις, να τα ζητήσεις όποτε θέλεις – εσύ 'σαι δική τους, εκείνα διαλέγουν.

Ερωτήσεις:

Να απαντήσεις στις ερωτήσεις κάνοντας αναφορές στα πιο πάνω παραθέματα:

α. Για ποιο λόγο διαφοροποιεί η Αναστασία τη στάση της απέναντι στον έρωτα και τι συνέπειες έχει η διαφοροποίηση αυτή στον ψυχισμό της;

β. Τι συμβολίζουν τα πουλιά;

α) -Η Αναστασία φοβήθηκε, κι αυτός είναι ο λόγος που διαφοροποιεί τη στάση της: «Είπα: - Αναστασία, κουράστηκα, φοβάμαι, δεν έχω κανέναν» Ο φόβος αυτός της στερεί την προοπτική, το μέλλον: «Δεν έχει άλλο, δεν έχει παραπέρα για σένα». Αυτή η άρνηση (δεν... δεν...) είναι διαφορετική από την γενναία άρνησή της στον Σταύρο, τον πρώτο της έρωτα, στο δεύτερο παράθεμα: «Όχι, δεν άξιζε αυτός να τον σώσω [...] – τ' όνειρό μου πρόδινα μόνο» κτλ. Η ατολμία του Σταύρου την οδηγεί άλλωστε ευκολότερα σ' αυτήν την απόφαση. Στο τρίτο παράθεμα η Αναστασία ξέρει ότι ο Βασίλης δεν ήταν ο έρωτας της ζωής της, «το σταμάτημά της είταν» (=συμβιβασμός).

(μονάδες 2)

-Αυτή η απόφαση της ηρωίδας να συμβιβαστεί έχει ως συνέπεια να την εγκαταλείψουν τα «πουλιά», δηλαδή να προδώσει τον εαυτό της, τα όνειρά της: «Δεν είναι δικά σου, να τα καλέσεις... εκείνα διαλέγουν.»

(μονάδες 2)

Σημείωση: αν η απάντηση δεν τεκμηριώνεται με παραθέματα αφαιρείται **0,5 μονάδα**.

β) Τα «πουλιά», όπως φαίνεται στο πρώτο παράθεμα, συμβολίζουν:

-τα όνειρα του νέου κοριτσιού: «Το στήθος μου γέμισε, το κορμί μου μέστωσε, την άκουγα πια τη θηλυκιά του φωνή», τις ελπίδες της, την ελευθερία της, την ανάγκη της να ξεφύγει («πέταγμα»), τις ελπίδες της, τη «μεγάλη χαρά μέσα στην απελπισιά τη μεγάλη», την αισιοδοξία για το μέλλον, με μία φράση: **την ψυχή της**, το βαθύτερο είναι της: «Ήξερα πια. [...] – πως είμουν εγώ. Πως τα πουλιά μου εκείνα – είμουν εγώ. Η ψυχή μου, που λέτε σεις.»

(μονάδες 4)

Σημείωση: Στην απάντηση είναι απολύτως αναγκαίο να δηλωθεί ότι τα πουλιά συμβολίζουν **την ψυχή της ή τα όνειρά της, μονάδες 2**, και δύο τουλάχιστον ακόμα στοιχεία, **2x1**.

ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ